

165 . Stejari | Județ: Gorj | Punct: Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” | Anul: 2009

Anul: 2009

Cod RAN: 82252.01

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Evul Mediu, Perioada modernă

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Gheorghe Calotoiu, Dumitru Hortopan, Valentin Pătrașcu

Instituții: Muzeul Județean Gorj "Alexandru Ștefulescu", Muzeul Județean Gorj "Alexandru Ștefulescu", Muzeul Județean Gorj "Alexandru Ștefulescu"

Raport

Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” se găsește în mijlocul satului Stejari, care este străbătut de apa Amărăzuia și se află la o distanță de 2 km spre N, comparativ cu filiala sa - biserica satului Stejari.

Comuna Stejari este situată în sud-estul județului Gorj, la peste 75 km de Municipiul Târgu-Jiu.

Un document de la sfârșitul secolului al XVI-lea menționează satul Stejari. Astfel, la 13 decembrie 1594 Mihai Voievod întărește lui jupan Stoica al doilea logofăt și Evdochiei cu fii moșie în Groși, Șerbești, Sărdănești, Murgești, Borăscu, Strâmba, Copăceni, Groșerea, Urdari, Brănești și în Stejari: „Cu mila lui Dumnezeu, Io Mihail Voievod și Domn a toată Țara Ungro-Vlahiei fiul marelui și preabunului răposatului Pătrașco voievod. Dă Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele boierului Domniei Mele, lui jupan Stoica al doilea logofăt și Edochiei și cu fiii săi câți dumnezeu îi va lăsa, ca să-i fie ocină la Groși și la Șerbești... și iarăși a cumpărat boierul Domniei Mele Stoica al doilea logofăt de la Udrea din Stejar două delnițe la Stejar și cu vatră în sat și cu vie, pentru 2200 aspri gata. Iar Udrea, el cumpărase de la Drăgoiu și de la soția lui, Anna tot pentru 2200 aspri. Și iar a cumpărat boierul Domniei Mele Stoica al doilea logofăt și jupînița lui, Dochia, de la Dumitru fiul lui Chircă din Copăceni, o delniță în sat la Stejariul, pentru 1000 aspri gata”.

După cum rezultă din sinodicul întocmit de preotul paroh Popescu I. Ioan - „Biserica a fost construită pe fond propriu în anul 1813, de către doi frați, Constantin și Răducan Cruceru, dotați cu diplomă de boierie în timpul domniei lui Vodă Bibescu; dovediți astfel așa ziși boieri cu numele de Constantin Răducanu și Cruceru Hurezeanu. Portretele acestor doi ctitori alături de soțiile lor, Ancuța și Maria, se găsesc pictate pe zidul lăuntric de la intrarea în biserică.

Biserica este zidită din cărămidă, în anul 1813 din fondul personal al sus numiților ctitori. De altfel, fondurile devenite personal este numai un mod de a spune, deoarece în anul 1803-1804 a avut loc în Oltenia invazia turcească provocată de Pazvantoglu Pașe de Vidin, care după ce a devastat și jefuit Craiova au luat drumul Tg-Jiului ajungând până la Mănăstirea Tismana (după istoria lui G. S. Gîrleanu - despre revoluția lui Tudor). În timpul invaziei cei doi frați, propriu-zis haiduci, care mai sunt numiți și deveniți apoi ctitori ai bisericii parohiale Caimoni, au atacat „haznaua” - visteria - cu bani de sub administrația turcească, cu sediul la Pârâul Boia, azi Tg-Cărbunești, locul unde se strâneau dăjdiile în aur pentru Imperiul Otoman.

Cei doi frați cu banii însușiți din această visterie s-au aciuit pe aceste meleaguri împădurite și în anul 1813 au durat din temelie pe cont propriu biserica de azi. Au fost urmăriți mult timp până când unul dintre ei, Răducanu, a fost prins și omorât într-un ochean de pădure, făcându-i-se de către urmași pe acel loc o fântână după obiceiul creștinesc, ce din tată - n fiu îi poartă numele și astăzi, Fântâna Moșilor.

Turla bisericii este prevăzută cu crenele de tragere cu arma după modelul mănăstirilor vechi, servind în vremuri de primejdie și ca turn de pază și clopotniță. Arhitectura bisericii este lucrată în stil bizantin în

formă de corabie, iar tinda ei sub același acoperiș cu naosul și pronaosul, meșteri ale căror nume nu se cunoaște. Pictura atât interioară cât și cea exterioară este lucrată în frescă și tot în stil bizantin de pictori de asemenea necunoscuți. În anul 1903-1904, odată cu restaurarea bisericii când a fost legată în fier, pictura a fost numai spălată, fără nici o modificare de un pictor, numit Belgun. Pictura este frumoasă și se menține încă bine. Obiecte de importanță deosebită, precum manuscrise vechi, obiecte de cult, tipărituri vechi nu are.

În decursul timpului dintre slujitori mai de seamă, care s-au ocupat îndeaproape de întreținerea și reparațiile survenite se numără printre alții: Pr. Gheorghe Boian, Nicolae Răducanu, Dumitru Elian, Pr. Ioan Popescu. În mod radical întâia oară biserica a fost restaurată și legată în fier între anii 1903-1904 din inițiativa a trei descendenți ctitori: Ioan Nicolae și Gh. D. Răducanu, Hurezeanu coborâtori din primii ctitori de la 1803, Constantin și Răducanu Hurezeanu..."

Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Stejari, com. Stejari jud. Gorj respectă în totalitate succesiunea spațiilor - pridvor, pronaos, naos și altar.

Pridvorul precede pronaosului și are dimensiunile de 4,70 x 1,15 m cu patru coloane amplasate pe latura vestică și câte o semicoloană adosată pe laturile de N și S legate cu un arc în formă de semicerc în partea superioară. Pronaosul este al doilea spațiu situat pe axul E-V, fiind tratat ca o încăpere distinctă. Dimensiunile acestuia sunt de 4,50 x 2,90 m. Peste pronaos se află turla clopotniței de formă octogonală. Naosul este spațiul de formă pătrată cu laturile de 4,60 x 4,26 m și este acoperit cu o calotă semicirculară. După acest spațiu urmează altarul care este separat prin tâmplă sau iconostas.

Altarul este spațiul rezervat sanctuarului și are ca anexe proscomidiarul și diaconiconul. În centrul acestei încăperi se află masa altarului - prestolul. Are suprafața de 8,84 m².

Lucrările de consolidare și restaurare a bisericii cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Stejari, com. Stejari, jud. Gorj, au impus în toamna anului 2008 efectuarea de săpături arheologice preventive în vederea eliberării monumentului istoric de sarcină arheologică.

Cercetările arheologice s-au efectuat atât în interiorul bisericii cât și în exteriorul bisericii și sub temelia acesteia, deoarece s-au executat lucrări de consolidare prin subzidire cu beton și fier.

În zona exterioară a altarului de-a lungul temeliei au fost trasate trei casete cu dimensiunile: L : 2,50 m; l: 1,50 m; h: 1,40 m, CI (2,50 x 1,50 x 1,40 m), CII (2,50 x 1,50 x 1,40 m), CIII (2,50 x 1,50 x 1,40 m). În caseta CII la - 0,90 m, în poziție centrală au fost descoperite oase de la membrele inferioare și superioare și fragmente de craniu de la un defunct și o monedă turcească de la începutul sec. al XIX-lea. Pe latura de N a fundației bisericii de la E a naosului a fost deschisă o casetă CIV (2,50 x 1,50 x 1,40 m), unde au fost descoperite la adâncimea de - 0,70 m oase de la un defunct (fragmente de colană vertebrală, membre inferioare și superioare). Tot pe latura de N au fost practicate casetele CV (2,50 x 1,50 x 1,40 m), unde nu au fost găsite oseminte sau vestigii arheologice. În continuarea casetei CV cu martor de 0,20 m a fost trasată caseta CVI (2,50 x 1,50 x 1,40 m), și CVII (2,50 x 1,50 x 1,40 m), unde nu au fost descoperite materiale arheologice.

Stratigrafia în caseta CII este asemănătoare cu aceea din casetele CI, CII, CIII, CIV.

0 -0,08/0,15 m pământ negru

-0,08/0,15 -1,05/1,15 m pământ galben cu fragmente ceramice și fragmente de oase umane

-1,05/1,15 -1,40 m pământ galben.

În fața pridvorului a fost efectuată SI (5,50 x 1,20 x 1,50 m), unde în zona centrală la -0,25 m a fost găsită o monedă românească de la 1884. Oseminte umane nu au fost descoperite.

Pe latura exterioară de S a fundației bisericii au fost practicate mai multe casete de la E - V, CVIII (2,50 x 1,50 x 1,40 m), CIX (2,50 x 1,50 x 1,40 m), CX (2,50 x 1,50 x 1,40 m), CXI (2,50 x 1,50 x 1,40 m).

În CVIII (2,50 x 1,50 x 1,40 m), care a fost deschisă în partea de SV a fundației bisericii nu au fost găsite vestigii arheologice. C IX (2,50 x 1,50 x 1,40 m), a fost trasată de-a lungul fundației spre E în continuarea CVIII în partea de V la - 0,75 m adâncime au fost descoperite fragmente de la membrele superioare și inferioare ale unui înhumat, iar la - 0,65 m a fost descoperit un fragment ceramic (o toartă) de

la un vas de la început de sec. XIX. În CX (2,50 x 1,50 x 1,40 m) dispusă în continuarea casetei CIX au fost descoperite fragmente de la membrele inferioare și superioare ale unui înhumat. În C XI (2,50 x 1,50 x 1,40 m), în zona centrală la - 1,10 m adâncime au fost descoperite fragmente de la membrele superioare și de craniu ce au aparținut unui înhumat, iar la - 0,65 m adâncime a fost descoperită o cărămidă.

Stratigrafia casetelor de pe latura de S - CIX este asemănătoare cu CVIII, CX, CXI:

0 -0,09/0,18 m pământ negru;

-0,09/0,18 -0,60/0,65 m pământ cărămiziu;

-0,60/0,65 -1,10/1,18 m pământ galben cu oase umane;

-1,10/1,18 -1,40 m pământ galben lutos.

În interiorul bisericii au fost efectuate mai multe secțiuni impuse de constructor în vederea realizării lucrărilor de consolidare - restaurare pe care le-a efectuat. În pronaos pe axul E - V a fost făcută o altă secțiune pe latura de S a temeliei bisericii SII (2,90 x 0,80 x 1,20 m), unde în zona centrală începând de la - 0,65 la - 0,90 m adâncime au fost descoperite mai multe oase umane (membre superioare, inferioare, fragmente de coloană vertebrală, fragmente de craniu), care au aparținut unor înhumați. Se poate considera că în această zonă a fost o groapă comună, oase îngropate ulterior care au fost dispuse fără nici o regulă.

SII are următoarea stratigrafie:

0 -0,10/0,14 m pământ negru;

-0,10/0,14 -0,65/0,70 m pământ cărămiziu;

-0,65/0,70 -0,85/0,90 m pământ galben - roșcat cu oseminte umane;

-0,85/0,90 -1,20 m pământ galben lutos.

Tot în pronaos a fost trasată SIII (2,90 x 0,80 x 1,20 m), orientată E - V spre latura de N a temeliei bisericii, unde la - 0,70 -0,85 m au fost descoperite fragmente de craniu, fragmente de membre inferioare și superioare ale unor defuncți.

La intrarea în naos a fost practică SIV (4,50 x 0,80 x 1,20 m), în care nu au fost descoperite materiale arheologice. În naos au mai fost făcute două secțiuni pe laturile N și S ale fundației bisericii SV (4,30 x 0,80 x 1,20 m), și SVI (4,30 x 0,80 x 1,20 m) dar nu au fost găsite materiale arheologice.

În fața altarului a fost efectuată SVII (4,40 x 0,80 x 1,30 m), unde au fost descoperite la -0,95 m fragmente de la membrele superioare și inferioare de la un înhumat și un fragment de sticlă sub formă de abajur și un cui mare de fier folosit în construcții. La intrarea în altar a fost trasată SVIII (4,30 x 0,80 x 1,20 m), dar nu au fost găsite materiale arheologice.

În interiorul bisericii s-a săpat pe toată suprafața până la 0,15 - 0,20 m adâncime pentru a se pune pietriș, peste care se vor adăuga dulapi de stejar în vederea amplasării pardoselii. Nu au fost reperate materiale arheologice.

Descoperirile arheologice preventive efectuate cu prilejul lucrărilor de consolidare și restaurare a Bisericii cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Stejari, comuna Stejari, județul Gorj ne duc la următoarele concluzii: au fost descoperite oase umane de la înhumați atât în interiorul cât și în exteriorul monumentului istoric, care au aparținut unor membri ai comunității locale ce au trăit în această zonă la începutul sec. al XIX-lea și în cursul acestui veac. În același context arheologic au mai fost descoperite câteva monede, fragmente ceramice, materiale de construcție (cărămizi, cuie) un fragment de abajur pentru lumânări care aparțin aceluiași sec. XIX.

Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Stejari, com. Stejari, jud. Gorj, pe baza descoperirilor arheologice coroborate fiind cu documentele vremii considerăm că a fost fondată la începutul sec. al XIX-lea (1813). Putem concluziona pe baza cercetărilor arheologice preventive desfășurate că la Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din satul Stejari, comuna Stejari, jud. Gorj s-a realizat eliberarea terenului de sarcină arheologică.

Informații suplimentare online

[Raportul 4482 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
